

Justo Garate eta Arriola Doktorearen biografia

Begoña SARRIONANDIA

1.1.- Haurtzaro eta gaztaroa

Justo Garate eta Arriola Bergaran jalo zen 1900 urteko abuztuaren bostean, euskal joaleak Argentinan zirenen Benito eta Benita gurasoengandik. Hilabete batzuk pasatu ondoren, 1901. urteko abenduan, Argentinarentz jo zuen bere gurasoekin "Córdoba" baporean. Tandil gunean bizi izan zen bost urte bere senideekin. Bitartean, bere aitak abel-negozio bat sortu zuen. Argentinako bere lehendabiziko egonaldi hauetaz Garate Doktoreak hurrengo hau gogoratzen du¹: "Han ikasi nuen Argentinako gaztelaniera eta euskara baita ere, nire guraso eta euskal bisitalari edota herrialde jatorriz zirenen bitartez."

1906.go apirilean Garate eta bere familia, bi anal-arrebekin osatua, itzultzen da, eta "José Gallart" baporean Bartzelonara eta ondoren Euskal Herrira jotzen dute. Lehendabizi Zarautz eta Eibarren bizi da Garate familia, eta gero, 1907.go irailaren erdian, Bergarara dute haien bizileku, Zubieta kalean, eta bertan jaiotzen dira Justo Garate-ren hiru anal-arreba txikiak.

Justo Garatek Angel Elustiza, aintzinako komandante karlistak zuzendutako eskola pribatuan ikasten du. Ikastetxe honetan hiru urte ikasi ondoren, 1910. go urrian, Aita Domingotarren Ikastetxean,

(1) Garate, Justo. "Un crítico en las quimbambas", Bergara, 1993, 11 orr.

aintzinako Bergarako Mintegiaren egoitzean kokatuan, sartzen da (gaur egun Urrutiko Hezkuntzarako Unibertsitate Nazionalaren (UHUN) egoitza dago bertan). Epealdi honetan goi mailako ikasketak egiteko prestatzen da Garate gaztea eta Bilboko bigarren hezkuntzarako Institutuaren sarrerako azterketak gainditzen ditu. Hezkuntza aurre-unibertsitari honen aldia gure pertsonalaren nortasun humanista eta jakintsua indartzen da, Garatek berak bere autobiografia laburrean² gogoratzen duenez, bere bokazio linguistikoagatik frantsesa eta latina ikasten hasten da.

Hau dela eta, Bergarako ikastetxearen ikastaldi hauek oso alpagarriak dira bere hurrengo ikerketan. Bergarako ikastetxea, XVIII. mendean eraikia, (eta Karlos hirugarrenaren ardurapean) Bergarako lehendabiziko Mintegiaren eraikuntza izan zen. Eraikuntza honetan lekzioak ematen zituzten Proust kimilari handi eta ospetsua bezalako irakasleek, adibidez, Tunborg minerologo suediarrek eta Fausto eta Juan José Elhuyar anaiek. Hauek izan ziren wolframio edo tungstenoa lehendabizi isolatu zutenak (1783). Halaber, 1780. urtearen inguruan Bergaran hainbat hizkuntza irakasten ziren (euskara, gaztelania, frantsesa eta ingelesa).

Goiko bigarren hezkuntza amaítuta, eta Unibertsitateko ikasketak egiteko momentua heltzen denean, Garatek zalantzak ditu Medikuntza, gero berak aukeratuta, eta Filosofia eta Letren artean (Aita Domingotarrek aholkatuko diotenez). Gogoeta honek Garate Dokto-rearen bi alderdiak erakusten ditu, alderdi medikuntzazkoa eta, bestalde, Garateren alderdi humanista. Etapa honi dagokionez, Garatek berak komentatzen du bere gaztaroan behin galdetu ziola bere buruari zein zen bere bizitzaren helburua³: "Haien helburua betetzeko asmoz, besteei zaintzea izango litzateke? Ala nik neuk beste helburu bat izango nuke? Nik baitez pentsatzen nuen, Medikuntz ikasketak osatzearekin nire helburu zientifiko, literario eta humanitario bete nahi nituelako, negozio gizona ez izateko eta nire bizitzaren "erabilgaitza" ongi zaintzeko".

Beraz, Garatek medikuntza ikastea erabakitzen du, eta Valladoli-

(2) Ibid. 12 eta hurrengo orrialdeetan.

(3) Garate, Justo: "Reflexiones antes los nuevos médicos". Medikuntz Klinikaren Katedra. Medikuntz Fakultatea. Mendoza, 1961, orriald. 25.

den hasten ditu bere ikasketak. Bigarren ikastaroan ohorezko matrikula lortu zuen alemanierazko ikasgaietan, berak esaten zuen bezalaxe⁴, eta bere dedikazioa autodidakta dela kontsideratzen du: "Nire bokazio linguistikoa egiaztatzen zen behin eta berriro".

Hurrengoan, 1919. go udan, Bartzelonara jotzea erabaitzen du bere ikasketak jarraitzeko asmotan. Hantxe beste bergatarra jakintsu batekin ditu harremanak Garate Doktoareak, hots, Botanika eta Antropologjaren irakasle zen Telesforo Aranzadirekin. Bartzelonako prestakuntza honen zehar Angel Apraizekin, Literatur Estetikaren irakaslearekin, elkartzen da, eta baita ere Angel Irigarai, euskalzale handiarekin, Lapurdiko euskalkia ongi ezagutzen duen Medikuntza irakaslearekin. Irigaraiak "Gure Herria" aldizkaria eskaintzen dio, argitalpen honetan ekarpen linguistikoak ematen ditu Garatek, eta baita ere "Euskaldun" astekarian. Aldizkari hauen bitartez ikasten du lapurtera Garatek.

1920. go otsailan hil egiten da Justo Garateren ama. Urte honen udan Elgoibarren dago Garate Doktoarea ingelesa ikasten. 1921. urtean medikuntzaren laugarren kurtsua egiten du, eta, berak egindako hausnarketak dioenez⁵, bere irakasle-bokazioa erakusten du, garai hartako irakasleen metodoak kritikatzeko baititu, egiten dituen ikasgai batzuk lar teoriko eta zentzu praktiko eta deskriptiboaren falta dauden argudioak emanez. Ikastaro honen amaieran, eta bere bokazio linguistikoa jarraituz, 1921. go udan euskara ikasteari ekin dio, Arrigarainen gramatikaren bitartez.

1921. urtearen udaren bukaeran Basurtuko Ospitaleko barne ikasle izateko lehiaketara aurkeztzen da, postua lortuz. Urologi eta Kirurgi Orokorren klinika batera sartzen da, Areilza mediku eta irakasle ospetsuaren ardurapean. Edozein modutan ere, azken bi kurtsuak aske egiten ditu. Konpostelako Santiago aukeratzen du azterketa hauek betetzeko. Azterketa guztiak amaitu ondoren Mañarian, Durangotik hurbil dagoen herri batean, Itziar ezagutzen du, bere emaztea bihurtuko dena.

1923an Garatek mediku titulua lortzen du Madrilen, eta, honela,

(4) Garate, Justo: "Un crítico en las quimbambas", Bergara, 1993, orriald. 17.

(5) Ibid. orriald. 19.

1923.go ekainaren 25ean medikuntz litzentziatura jasotzen du. Garate Doktore berriak doktoregoaren lau ikasgaiak aurreratzea erabakitzen du. Hauen artean, bi derrigorrezkoak izaten ziren, hau da, Medikuntzaren Historia eta Análisi Kimikoa. Garatek beste bi ikasgai aske aukeratzen ditu, Hidrologia (Euskal Herria bainuetzez beterik baitzen) eta Psikologi Esperimentala.

Doktorego kurtsoak gainditu ondoren Bilbora jotzen du. Freiburg (Alemania) eta Arellza Doktorearen ardurapean, Basurtuko Ospitalari esker, beka bat jasotzen du Doktorego Tesia egiteko. Aldi berean, Gipuzkoako Diputazioak beka bat eskaintzen dio Garate Doktoreari; urte osoa ikertzen du Freiburgen. Egonaldi honetan Garatek Guillermo von Humboldt, filologo alemaniar handiaren lana ezagutzen du, eta filologo honi buruzko liburu bat idazten du "Guillermo de Humboldt. Estudio de sus trabajos sobre Vasconia". Garateren lehendabiziko egonaldi honen asmoak "alemaniera ongi ezagutzea" eta "tesi on bat egitea" dira⁶.

Bergararà itzultzean, 1925.go otsailaren 28an, eta hilabete batzuk bere jaloterrian egon ondoren, Garatek Parisera bidaiatzea erabakitzen du. Hiri honetan martxotik irallera dago. Frantziako hiriburuan Miguel Unamuno ezagutzen du Justo Garatek. Garate Doktorea filologo bilbotarrak parte hartzen zuen batzarretara joaten da. Topaketa hauek markatzen ditu ikertzaille bergararra eta Unamunoren arteko hurrengo harreman adiskidetsu eta kritikoak.

1925.eko urtearen irailean, Bergarara Itzullita, Franzisko Belaus-tegigoitia, Guimon eta De Miguelekin batera Bilboko Institutu Onkologikoaren sorreran parte hartzen du Garate Doktoreak. Garatek Berlinera jotzen du hiri alemaniar honen Institutu Onkologikoaren funtzionamendua "in situ" ezagutzeko, eta bederatzi hilabete bizitzen da leku horretan. Hurrengoan, Heidelbergera doa bere tesia idazteko asmotan. Alemaniako egonaldi hauetaz hitz egingo du bere "Ensayos euskarianos" liburuaren "Dos años en Alemania" atalean.

1926.go urtarrilean "Dos variantes en la reacción de Alberhal-

(6) Garateren hitzaldia Euskal Herriko Unibertsitatean. 1982.go abenduan. BIAEV, Buenos Aires, 1986. Hitzaldi honetan Garate Doktoreak Basurtuko Ospitaleak emandako bekarekin zerikusia zuten gorabeherak komentatzen ditu.

den" izenburua duen tesia defenditzen du, Hirshfield, Hirsh eta Blumenthal irakasleen zuzendaritzapean, gaur egungo zeluloterapiaren oinarri den gaia, alegia, bikain emaitza lortzen du. Bere tesia irakurri ondoren Helderbergera bueltatzen da bere ikerketa jarraitzeko asmotan. Era berean, eta hizkuntzak ezagutzeko duen interesagatik, bere ingelesa hobetzen du Ingalterrerako egonaldi labur baten ondorioz. Paris, Brusela eta Londreseko zerbitzu klinikoetara joaten da, hainbat erakundek emandako bekei esker⁷.

1927.go azaroan Bergarara itzultzen da, ezkondu eta Bilbon lan egiteko asmotan.

1.2.- 1927-1937 hamarkada. Bilbo eta politika.

Mediku bergararraren hainbat alderdi eskaintzeko asmoz, eta bere bizitzaren berri kronologiko batez emateko zentzuz, 1936.go Espainako Guda Zibilaren hasierako aurreko lehendabiziko urteak aztertuko dira atal honetan.

Garate Doktoarearen alderdi polemista, eta 1927an Bilbon medikuntza pribatua praktikatzen duen⁸ hiriburu bizkaitarrean zirkulu politiko eta sozialeen artean bere izena zabalduko duen ekintza bat gertatzen da. 1928.go otsailean Garate etortzen da Aita Laburu jesuitaren Psikologi Animalari buruzko hitzaldi batera. Aita Labururen prestakuntzaren hutsuneak komentatzen dituen artikulu bat idazten du Garate Doktoareak. Kontu honek ondoriak ditu eta gobernadoreak parte hartzen du, iskanbilak amaituz. Polemikari lotua ezagutzen zen Garateren izena, eta, honetaz aparte, beste polemika batzuk izan zituen Garatek. Honi dagokionez, Garateren erizpide argi eta garbia izaten zen: "Menperatzen ditudan kontuetan ez naiz beldur"⁹.

1930.go maiatzatik abuztura Bilboko Aurrezki Kutxak beka bat ematen dio Garateri, eta Munichera jotzen du bere mezenas Belaus-

(7) Barriola, I: *Diccionario de médicos vascos*, Bilbo, 1993, orriald. 79.

(8) Garate Doktoareak Urkixo Zumardia kalean, 24 zk., zabaltzen du bere kontsulta, diabetesa eta barneko sekrezioetan espezialista gisa.

(9) Garate, Justo: "Un crítico en las quimbambas", Bergara, 1993, orriald. 32.

tegiogitia Doktoareen Institutu Onkologiko bat sortzeko proiektuan parte hartzeko.

Aldi honetan hainbat medikuk Garateren izena ematen du hautagai gisa, alderdi ezkertiarren aldeko Kongresuaren diputatua izateko. Zerrenda honetan Garate Doktoorea beste hautagai errepublikar sozialista batekin agertzen da. Primo de Rivera diktaduraren osteko epealdiaren politika instituzionalisten lehendabiziko partaidetasun aktiboa suposatzen du. Garateren alderdi politiko hau ulertzeko Garate ikaslearen denboraldia eta Euskal Komunio Abertzalearen Kidetza (1920.go irailean) lotu behar dira¹⁰.

Bestalde, Basurtuko Ospitaleko barne ikasle denean, Garate Euskal Ateneo Abertzalera sartzen da, eta inguru honetan hainbat zuzendari komunioistekin harremanak izaten ditu, besteen artean, Ramón de la Sota eta Leizaolarekin. 1924an gertatzen da, eta hori Euskal Ekintzaren ondorengo mugimenduaren oinarri kontsidera daiteke. Garate berak 1930ean Euskal Ekintza Abertzalea alderdia sortzen dela gogoratzen du¹¹. Talde hau Eusko Alderdi Jeltzalea alderdiaren zisma bat da. Orduan alderdia karlista, integrista eta aberrizaleez osatua zegoen, eta hauek guztiek Sabino Aranaren hutsezintasunean sinesten zuten. Beraz, eta Garatek dionez, "ez dut inoiz inoren hutsezintasun zientifiko eta politikoan sinesten"¹². Honen ondorioz, eta Garateren nortasun kritikoa jakinez, Bergarako medikuak mugimendu berri honetan parte hartzen du.

1923.go irailean, eta Primo de Rivera diktadurarekin batera, abertzaletasunaren jazarpen eta zentru abertzale guztien itxiera hasten dira. Aldi honetan Julio Urkixo, lagun handi, maisu eta mezenasekin elkartzten da Garate Doktoorea. Urkixo Jaunaren ideia karlistak Garateregandik desberdinak diren arren, Garatek bere adiskide eta lagun bezala hartzen du Urkixo, eta hitz hauek ditu hari buruz:

(10) De la Granja irakaslearen artikuluan "Justo Gárate y el nacionalismo vasco", Garatek garai hartako pertsonal abertzaleak ezagutzen zituela baieztatzen da (Sabino Arana, Arturo Kanpion), ikuspuntu politiko eta linguistikoaren aldetik.

(11) Garate, Justo: "Un crítico en las quimbambas", Bergara, 1993, orriald. 35.

(12) Ibid. orriald. 26.

"Euskaralogiaren maisua, hauteskundeetan arerio eta denetan lagun maite"¹³.

Diktaduraren azken urteak ere (1928-29) aipatzekoak dira; adibidez, Indalezio Prietok zuzenduriko "El Liberal" egunkarian argitaratutako polemikak. Epealdi honetan, Marañón Doktoreak, Medikuntzaren historialari handiak, Errepublikako Zerbitzuaren Elkartearen kidetza eskatzen dio Garateri. Elkarte hau Marañón berak, Ortega y Gasset filosofoak eta Pérez de Ayala nobelistak zuzentzen dute.

Primo de Riveraren desagerpenaren ondoren, eta II. Errepublika sortu ostean, Euskal Ekintza Abertzalea udal-hauteskundeetara aurkeztzen da. Garate Doktorea Gipuzkoako zerrendetan agertzen da (1931.go ekainaren 28an), Asubiaga eta Amillibia errepublikarrak eta De Francisco sozialistekin batera. Hauteskundeetako kanpainan talde ezkertiar honek koalizio eskuindarraren aurka egiten du (EAJ, tradizionalista eta katoliko independenten aurka), azken hauek Lizarrako Estatuaren defenditzaileak¹⁴. Talde eskuindarrak gehiengo lortzen du (4 postu), eta ezkertiarrek 2 postu, baina Garatek botu portzentaia gutxigatik ez du jesarlekua lortzen. De la Granja irakaslearen eritziz, "Garate Doktorea diputatua izan balitz, EAJren ahots klerikalarekin konparatuz, berea ahots abertzale berezia izanen zen"¹⁵.

Errepublikaldian Garate Doktorea ikertzen hasten da, euskal kulturaren alorrean batez ere, Eusko Ikaskuntzaren partaide gisa. Batzar Iraunkorren partaide da, hizlari eta hainbat argitalpenaren autore (RIEV eta beste aldizkari batzuetan idazle, hauen artean, "Tierra Vasca" aldizkarian, eta EEA (ANV) alderdiaren argitalpen bozeramaile). Momentu honetan euskaralogiari buruz egindako ekarpenei esker, Humboldt dagozkienak batez ere, ospe handia lortzen du. Epealdi honetan, 1933. urtetik 1936. urtera, Txahoren "Viaje a Navarra" liburua itzultzen du, eta hiru lan aipagarriak idazten ditu, baita ere "Guillermo de Humboldt. Estudio de sus trabajos sobre Vasco-

(13) Ibid. orriald. 37.

(14) Eusko Ikaskuntzak bultzatu zuen Autonomi Estatutu hau. 1931.go malatzean onartu zen.

(15) De la Granja, J.L.: "El Dr. Gárate y el nacionalismo vasco", *MUGA*, 1983, 25 zk., orriald. 50.

nia", "Ensayos Euskarianos" eta "La época de Pablo Astarloa y Juan Antonio Moguel". *Lan ikertzaile* handi bat eskaini arren, EEA (ANV) alderdian parte hartzen du oso osorik, hizlari edota propagandista politiko gisa.

Epealdi honetan Eusko Jauriaritzak bultzatutako Bilboko Medikuntza Fakultatearen sorrera aurkitzen dugu (1936.go udazkenean). Garate Doktorea proiektu honen bultzatzaileetako bat dugu, eta Patologi Orokorra ikasgaiaren katedradun dugu eta Bergarako ikertzaile (1936-37). Jesús Leizaolak, Euskal Herriko Unibertsitateko sortzaileak, batzordearen partaide izendatzen du Garate. Julián Guimón eta Juan Bilbo alderdi eta lankideekin batera irakasten du.

Besteak beste, 1936.go urtarrilan, EEA (ANV) alderdian erradikal bihurtu ondoren, politika sindikalista eta sozialista hartuz, eta aintzinako planteamendu moderatuak utzita, Justo Garatek alderdia uzten du. Egun hauetan Franko jeneralaren altxamendu militarra hasten da, eta Garate Bilbon dago, Medikuntza Fakultatean irakasten eta Basurtuko Ospitalean. EEA alderdiak parte hartzea eskaintzen dio, baina, Garatek proposamen hau arbulatzen du.

1936.go irailean, eta Bilboko lehendabiziko bonbardaketa jaso ondoren, Garate familiak Areetara jotzen du, eta geroxeago Sopelara. Baina, 1937.go maiatzaren Sean Gernikako bonbardaketaren ostean, bere emazte eta seme alabek Euskal Herria uzten dute "Habana" trasatlantiko espainarrean. Bidaia gaitz bat jasan ondoren Brusselara heltzen dira.

Momentu honetan Franko jeneralaren tropek Bilbo hiria okupatzen dute, 1937.go ekainean, eta Garatek Eusko Jauriaritzak ordaindutako ontzi britainar bat hartzen du Bilbotik.

1.3.- Erbeste aldia

Bilbo hiria okupatu ondoren Garate Doktorea bostehun ume euskaldunen mediku izendatzen dute. Ume hauek Donibane Garazi herrian Gobernu frantziarrak eskainitako eraikuntza batean ostatatzen dira. Bordelen Barriolarekin, Eusko Jauriaritzaren ordezkariarekin eta Jose Miguel Barandiaranekin elkartzten da. Uztailaren hasieran batzen da Garate bere familiarekin.

Argentinara jotzen du Belgikatik, eta 1937.go azaroaren 13.an

ontzi bat hartzen dute Garatetarrek Rotterdamen. Buenos Airesera heldu ondoren Medikuntza praktikatzeko azterketa gainditzen du Garatek eta barneko glukopenia sindromeari buruzko bigarren Doktorego tesia defendatzen du. Tandilen dago eta Santamarina Hoteleko mediku bolondresa da. Hiri honetan hasten ditu bere ikerketak Garate Doktoareak, eta izenburu batzuk argitaratzen ditu, "Viajeros extranjeros en Vasconia" eta "Cultura biológica y Arte de Traducir", alemaniera eta ingelesatik itzultitako hainbat libururekin batera.

Sánchez Guisande Doktoareak, Argentinan erbesteratua eta Mendozako Unibertsitateko irakaslea, 1939. urtean sortua, Garate Doktoareen laguntza eskatzen du. Garate Doktoareak Medikuntza Fakultateko Klinika ikasgaia erakusten du. Garateren alderdi humanistagatik Goetheren Elkartekeo presidente bihurtzen da hamar urtean. Era berean, Sarmiento, Ameguno eta Mendozako Antropologi eta Etnologi Elkartearen presidentea dugu Garate Doktoarea. Garatek Mendozako Euskal Etxea sortzen du, eta hainbat erakundek emandako bekeei esker, hitzaldiak ematen ditu Europa eta Hegoamerikako hainbat herrialdetan.

1.4.- Idearium politikoa

Justo Garateren euskal abertzaletasunari buruzko ideiak aipatzekoak dira. Ikertzaille bergararrak hainbat aldizkaritan argitaratzen ditu bere ideia politikoak, eta honi dagokio, bere lan historiografiko interesgarria. Bere ekarpen eta ikerketen artean garrantzi handia dute Joseph Augustin Txaho zuberotarrari buruzko analisisiek. Garatek pertsonaia hau lehendabiziko euskal abertzalea dela baieztatzen du. Abertzale eta historialari denez, euskal abertzaletasunari buruzko izenburu batzuk ditugu: "El viaje a Navarra de Chaho y el nacionalismo vasco" (Bilbo, 1933), eta "El carlismo de los vascos" (1980). Garateren iritiz, EAJk Txahoren pentsamendu abertzalea ezeztatzen du, Arana Goiri anaien aurreko euskal ideia abertzaleak arbuizatzeko asmoz. EEA alderdian nabarmendu egin da, aditu batzuk diotenez, "abertzaletasun ezkertiarren aita" dela Txaho. Edozein modutan ere, Garatek baieztatzen du inork ez dituela ezagutzen Txahoren idazkiak, programa politiko gisa har ditezkenak. Era berean, Lapurdiko idazlearen eliz eta gaztelanen kontrako sentimenduak kritikatzan ditu Garate Doktoareak. Hau dela eta, Txahoren ideia erepublikarrak eta Euskal

Herriko kontzepzio unitarioa azpimarratzekoak dira, baina, 1936.urterarte Txahok jainkogabetasuna, gaztelanizaletasunaren kontrako eta sozialismo erradikalaren ganean planteatutako aspektu politikoak EEAk dituen planteamendu moderatuekin konparatuz, diferentiek aurkitzen ditugu. Horregatik, Txahoren lanek euskal abertzaletasuna lehendabizikoz planteatzen dutela pentsatzen du Justo Garatek. Gai hau sakonduz, bigarrenik aipatutako izenburuari dago-kio "El carlismo de los vascos" Garatek euskal separatismoaren kontra dagoela aitortzen du¹⁶.

Honela Txaho "lehendabiziko euskal sozialista", iraultzale erromantiko eta karlista dela esan genezake, hau da, tradizionalista eta iraultzaren kontrakoa. Horretaz gain, XIX. mendeko lehen aldean euskaralogorik aipagarriena izan zen Txaho, Astarloa eta Humboldt-ekin batera.

Garateren bigarren aspektu politikoa, bere ideologia ez-sabiniarra baiezta daiteke, baina kontutan hartu behar da Garate Doktorea ez dagoela ideologi sabiniarraren kontra, baizik eta Sabino Arana, EAJren sortzailearen ideia politiko eta linguistikoaren kontra. Garatek ez du sinisten Arana lehen abertzalea izan zenik, baina aipagorutzen du Aranaren meritua Euskal Herrian subironatasun politikoaren eta euskal lurraldeen batasunaren aldeko alderdia¹⁷.

Edozein modutan, Garatek ez du loturarik bere gaztaroaren Komunio Abertzaleko kidetza eta Bilboko Ateneo Abertzalearen partaidetasunarekin. Bestaldetik, Garate Doktoreak ez du erlijio konfesional, nekazal ideia, maketismo kontrako politika, separatismoa eta probintziartasunean sinesten, hots, ideologia jeltkideetan, azken finean.

Beraz, Justo Garate abertzalea ez da konfesionala, errepublikarra eta liberala da, eta dogma hauek EEA alderdian eman ziren. Honela, Justo Garate EEAko ideologo eta propagandistarik handiena izan zela baiezta genezake.

Errepublikara garaiaren EEA alderdiaren praktika politikorik interesgarriena Autonomi Estatuaren aldeko borroka da, baina Euskal He-

(16) Kruzalegi, J.K.: *El carlismo de los vascos* liburuaren alpmena, BIAEV, 1982, orriald. 97-102.

(17) De la Granja, op. cit. orriald. 56.

rriak ez zuela behar zen kontzientzia Estatua lortzeko pentsatzen zuten Garatek, eta, egitez, EEAK ez zuten bere helburua lortu: Eusko Jaurilaritzan parte hartzea.

1.5.- Sari eta goraipamenak

Garate Doktorearen ekimen ikertzailea goraipatua izan da hainbat sariri esker. Era berean, Garate Doktoreak merezitako omenaldiak jaso zituen bere bizitzan zehar:

- Goraipamenen artean hurrengoak dira aipagarrienak:
- Bilboko Medikuntz Zientzien Akademiaren Ohorezko kidea.
- Eusko Jaurilaritzaren Batzar Iraunkorren kidea.
- Amerikako Euskal Institutuaren kide osoa.
- Euskalerrriaren Adiskideen Elkartearen kide osoa (1977.go urria).
- EHUKo Medikuntza Fakultateko ohorezko irakaslea (1977.go uria).
- Euskaltzaindiaren ohorezko euskalzaina (1978.go otsaila).
- EHUKo Honoris Causa Doktorea (1982.go abendua).
- Manuel Lekuona Saria (Eusko Ikaskuntza, 1987).
- Mendozako Unibertsitateko Kultur Espainarraren Institutuak emandako Isabel Katolikaren Ordenaren Zalduna (1991.go urria).

1.6.- Justo Garate eta Arriola. Bibliografia

- A. de L.: "Homenaje a Leloi, Gárate e Ibarbia", BIAEV, 1986, 146 zk., orriald. 97-102.
- ALZOLA, N.: "Justo Garate jaunarentzat", *EGAN*, XII, 1963, orriald. 230-231.
- AMEZAGA, E.: "Un crítico de críticos. Temas Vizcaínos". BBK. 262 zk. Bilbo, 1996. orriald. 1-69.
- ASCUNCE, J.A.: *Un crítico en las quimbambas. Autobiografía y escritos*. Bergara, 1993. Epilogo, orriald. 283-289.
- ASKOREN ARTEAN: "El Doctor Gárate miembro de honor de la Universidad", BIAEV, 1982, 128 zk.; 129, orriald. 25. Premio Lekuona, nº 149, 1987.

- : *Enciclopedia General del País Vasco*, Donostia, 1974, IV, orriald. 52-53.
- ASKOREN ARTEAN: *Enciclopedia General del País Vasco*, Donostia, 1983, XV, orriald. 185-186.
- ASTIGARRAGA, A.: *Abertzales en la Argentina*, Ediciones Alberdi, 1986, orriald. 92-93.
- BARRIOLA, I.: *Diccionario histórico de médicos vascos*, Bilbo, 1993, orriald. 77-80.
- BEL: "Historiografía vasca", *Enciclopedia General del País Vasco*, Donostia, XVIII, 1985, p. 446.
- BOZAS URRUTIA, R.: "Contribución a las contribuciones de Justo Gárate", *BRSBAP*, 1963, orriald. 374-378.
- BURGO, J.: *Bibliografía de las guerras carlistas*, II, orriald. 139.
- EGA: "Escritores y conferenciantes vergareses", *ARIZ ONDO*, 2 zk., 1976, orriald. 68-69.
- ESTORNES, I.: "La Sociedad de Estudios Vascos", Donostia, 1983, orriald. 60, 63, 69, 72, 114, 133, 136, 166, 190, 222, 229, 232, 260.
- ETXENAGUSIA, D.: "Apostilla a la carta del Dr. Justo Gárate a D. Bonifacio Echegaray". *EUSKERA*, XIX, 1974, orriald. 105-115.
- EUSKO IKASKUNTZA: "Premio Manuel de Lekuona para el Dr. Gárate". *RIEV*, 28 zk., 1987.
- GALLASTEGI, M.: "Justo Garate Jaunari", *ARIZ ONDO*, 5 zk., 1980, p. 68.
- GANDIA, E.: "El misterio de la Covada", *BIAEV*, 140 zk., 1985, p. 19.
- GARATE, J.: "Mi deuda con Bilbao, con motivo de la recepción del doctorado Honoris Causa de la U.P.V.". *BRSBAP*, 1986, orriald. 126, 186.
- GOTI, J.L.: "Aportación al conocimiento de la vida y obra del Dr. Justo Gárate". *RIEV*, 2 zk., 1988, orriald. 372-377.
- GOYETCHE, P.: "Ensayos euskarianos". *GURE HERRIA*, XV, 1935, orriald. 278-280.
- GRANJA, J.L.: "El Dr. Justo Gárate y el nacionalismo vasco". *MUGA*, 1983, 25 zk., orriald. 53-60.
- : *Nacionalismo y II República en el País Vasco*, Madrid, 1986.
- GUIMON, J.: "Discurso de investidura de Dr. Honoris Causa en la Universidad vasca", *BIAEV*, Buenos Aires, 1986.

- IDAZKETA: "Premio Manuel de Lekuona para el Dr. Gárate", *BIAEV*, nº 149, 1987, orriald. 87-88.
- IRIGARAY, A.: "Ensayos euskarianos". *RIEV*, XXVI, 1935, orriald. 383-385.
- IRUJO, A.M.: "Cumplió 90 años el Dr. Gárate", *BIAEV*, 162 zk., 1990.
- KRUZALEGI, J.L.: "El carlismo de los vascos del Dr. Gárate", *BIAEV*, 1982, orriald. 74-77.
- LA GRAN ENCICLOPEDIA VASCA: "Tres intelectuales vascos en América", 1982, XVIII, orriald. 455-469.
- LAKARRA, J.Mª: "El carlismo de los vascos", hitzaurrea, Donostia, 1980.
- LITERATURA VASCA EN EL PAIS VASCO: Editorial Moguer, Madril, 1987, orriald. 118-120.
- LOPEZ SAINZ, C.: "Cien vascos de proyección universal", Bilbo, 1980, orriald. 75-77.
- MANTEROLA, A.: "Su contribución a los estudios vascos". *RIEV*, 2 zk., 1987, orriald. 366-372.
- MITXELENA, L.: "Siquiera prescripción". *BRSBAP*, 1971, orriald. 405-406.
- NOËL, M.: "Homenaje al Dr. Gárate", *BIAEV*, 1985, orriald. 141.
- SAN MARTIN, J.: *Escritores euskéricos*, Bilbo, 1968, orriald. 84.
- : "Un humanista, Justo Gárate". *BIAEV*, 168 zk., 1992, orriald. 31-32.
- SANCHEZ GRANJEL, L.: *Historia de la medicina vasca*, Salamanca, 1983, orriald. 263.
- SARRIONANDIA GURTUBAY, B.: *El Doctor Justo Gárate y Arriola. Médico y filólogo. Su aportación a la Vascolología. Doktorego tesia*, EHU, Donostia, 1999.
- SORALUZE, A.: "Arrantzaes en la Argentina", Bilbo, 1984, orriald. 92-93.
- TELLETXEA, J.I.: "Acto de entrega del premio Manuel de Lekuona". *RIEV*, 2 zk., 1987, orriald. 372-377.
- : "Cartas a Miguel de Unamuno de Justo Gárate". *RIEV*, 2 zk., 1987, orriald. 315-361.
- UGALDE, M.: *Historia de Euzkadi*, Barcelona, 1984, VI, orriald. 51-52.
- URKIJU, J.: "Doctor Justo Gárate, Guillermo de Humboldt. Estudios de sus trabajos sobre Vasconia". *RIEV*, XXIV, 1933, orriald. 698-699.